

OPVOLGING VAN HET VERSLAG 'ARMOEDE UITBANNEN'

8. Het bevorderen van de kwaliteit van de arbeid en van een sociale economie

Deze tekst werd geschreven op basis van de reacties van de verschillende kabinetten op de voorstellen in het Verslag 2005, van de opvolging van de wetgevende actualiteit en van standpunten en ervaringen die geformuleerd werden in het overleg over socioprofessionele inschakeling.

Een volledige lijst geven van de in 2006-2007 genomen of uitgevoerde beleidsinitiatieven en wetsvoorstellen op het vlak van werk die een impact hebben (gehad) op armoedesituaties, is onbegonnen werk. We beperken ons hieronder tot enkele maatregelen die, afgaande op de reacties van op het terrein, een cruciale weerslag hebben op de arbeidsmarktpositie van kwetsbare werknemers en werklozen.

De kwaliteit van jobs

Op de maatregelen die genomen zijn ter verhoging van de lage **lonen** (verhoging van het brutominimumloon en de werkbonus) werd ingegaan in de delen 'Een inkomen garanderen dat levensprojecten mogelijk maakt' en 'Fiscaliteit als middel voor sociale cohesie'. We wensen hier enkel in herinnering te brengen dat de verhoging van het brutominimumloon voor de vakbonden en verenigingen op het terrein als een belangrijke, maar 'slechts' eerste stap wordt beschouwd in de herwaardering van de lage lonen. Over de wenselijkheid en de werkelijke impact van de werkbonus heerst meer discussie.

De maatregelen die inspelen op de **jobzekerheid** volgen verder de tendens naar meer tijdelijke arbeidscontracten. De roep om een strengere controle op de toepassing van de wet betreffende de tijdelijke arbeid en de uitzendarbeid en op het beperken van de wettelijke mogelijkheden om opeenvolgende contracten van bepaalde duur aan te bieden, leeft nog steeds op het terrein.¹ De uitzendsector kreeg de laatste jaren een belangrijker plaats bij het tewerkstellen van de zogenaamde kansengroepen. Dat gebeurt door de trajectbegeleiding, of een deel ervan, in toenemende mate uit te besteden aan privé-partners waaronder uitzendbedrijven.² Een aantal nieuwe gewestelijke maatregelen die gebruik willen maken van de dynamiek van de interim-sector om na verloop van tijd te zorgen voor duurzame jobperspectieven, zagen het licht. Zo werd de IBO-interim goedgekeurd binnen het kader van het Vlaams Meerbanenplan.³ In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest werd dit jaar één sociaal interimkantoor opgericht. In de toekomst zouden er nog worden opgericht. Daarnaast neemt het aandeel van de uitzendsector in bepaalde tewerkstellingsmaatregelen verder toe. Zoiets is het geval voor het dienstenchequestelsel. Het hoofdstuk in dit verslag over dat stelsel leert echter dat precies de jobstabiliteit van dienstenchequewerknemers in uitzendondernemingen problematisch is, hoewel de betreffende wet voorziet in contracten van onbepaalde duur na verloop van tijd. Voor de deelnemers aan het overleg illustreert dit dat tijdelijke jobs niet altijd een 'springplank' bieden naar stabiele jobs. Volgens hen geldt dat voor personen met een zwakke arbeidsmarktpositie slechts zelden of vaak enkel voor een beperkte tijd. Die stelling werd in het overleg geregeld geuit wanneer bv. de art. 60 §7-maatregel of het Activa-plan ter sprake kwam. Maar de vrees bestaat dat ook personen met een gunstiger

¹ Wet van 24 juli 1987 betreffende de tijdelijke arbeid, de uitzendarbeid en het ter beschikking stellen van werknemers ten behoeve van gebruikers, *Belgisch Staatsblad*, 20 augustus 1987.

² De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) noemt dat proces de 'trajecttendering'.

³ De IBO-interim (IBO= Individuele Beroepsopleiding) richt zich tot 50-plussers, allochtonen en mensen met een arbeidshandicap. De werkzoekende sluit eerst een contract af met een uitzendkantoor, daarna een IBO-contract met de VDAB, het uitzendkantoor en het bedrijf. Na maximum zes maanden moet het IBO-contract uitmonden in een contract van onbepaalde duur. De begeleiding gebeurt door het interimkantoor.

arbeidsstatuut hier meer en meer door getroffen zullen worden. Indien de Europese Commissie een richtlijn zou uitwerken in de lijn van hun zienswijze over 'flexicurity', dan zou die evolutie volgens sommigen nog versneld kunnen worden.⁴ Het European Anti-Poverty Network (EAPN) bv. denkt dat zo'n initiatief van de Commissie vooral zal tegemoetkomen aan de wensen van ondernemingen om het arbeidsrecht ten allen prijzen te flexibiliseren. Daarbij zou niet de jobzekerheid gegarandeerd worden, maar enkel de zekerheid van een tewerkstellingstraject.⁵

Ook op het vlak van de **arbeidstijd**regelingen zet de flexibilisering zich verder. De toegekende verlaging van werkgeversbijdragen bij het presteren van overuren werkt dit bv. in de hand.⁶ Ter legitimering van dergelijke maatregelen worden, behalve economische argumenten, ook vaak persoonsgebonden argumenten ingeroepen: werknemers zouden meer dan vroeger afwijkende werkroosters verkiezen. Zeker bij deeltijdse arbeid wordt die stelling naar voren geschoven. Reacties uit het overleg geven echter aan dat de gebrekkige tewerkstellingsperspectieven van werknemers met ongunstige arbeidsvoorwaarden of de bestaansonzekerheid van hun huishouden hen in de praktijk vaak geen keuze laat.⁷

De verschillende gewesten zetten hun inspanningen verder om meer laaggeschoolden **vormingsmogelijkheden** op de werkvloer aan te bieden. Het Vlaamse en Waalse Gewest hebben initiatieven genomen rond jobcoaching. Jobcoaches bieden voor een aantal maanden nog begeleiding op de werkvloer aan, terwijl de klassieke begeleidingstrajecten aflopen eens de aanwerving is gebeurd. Ze hebben ook als taak de werkgevers te ondersteunen tijdens die periode. Daarbij inspireren ze zich op de methodieken die sociale economieondernemingen op dat vlak ontwikkeld hebben. In het Waalse Gewest zijn de jobcoaches actief binnen de 'Missions régionales pour l'Emploi'.⁸ De Waalse regering heeft ook de reglementering van de Programmes de Transition Professionnelle (PTP - Doorstromingsprogramma)⁹, waardoor de opleiding verplicht binnen de arbeidstijd dient plaats te vinden.

Op Vlaams niveau wil men het **totale concept van de kwaliteit van de arbeid** bevorderen door gebruik te maken van de werkbaarheidsmonitor. De werkbaarheid wordt zowel direct (bv. leermogelijkheden) als indirect (psychosociale facetten als werkstress) wetenschappelijk gemeten. De resultaten van de tussenmeting in 2007 laten toe om een vergelijking te maken met die van de nulmeting in 2004. De opname van facetten als loon en jobzekerheid zou voor een verdere verfijning van het concept kunnen zorgen. Op Europees vlak wordt het concept, dat nochtans één van de pijlers vormt in de Europese werkgelegenheidsstrategie, volgens deelnemers aan het overleg weggedrukt door andere arbeidsmarkt doelstellingen (de arbeidsinzetbaarheid en het verhogen van de activiteitsgraad) en door economische doelstellingen.

Het bestrijden van de werkloosheid

De **creatie van jobs** voor laaggeschoolden en personen die 'ver van de arbeidsmarkt' verwijderd zijn, zowel in de reguliere als in de sociale economie, was één van de speerpunten tijdens de voorbije legislatuur. Voor de reguliere economie maken zowel de Federale Staat als de gewesten gebruik van het instrument van bijdrageverlagingen voor werkgevers. Voor de sociale economie zijn het vooral de gewesten die voor impulsen zorgen, in het verlengde van het Samenwerkingsakkoord dat ze hebben afgesloten

⁴ Europese Commissie (2006). *Groenboek. De modernisering van het arbeidsrecht met het oog op de uitdagingen van de 21ste eeuw.* [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2006\)0708_/com_com\(2006\)0708_nl.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2006)0708_/com_com(2006)0708_nl.pdf) (30-06-2007); European Commission (2007). *Communication from the commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions, towards common principles of flexicurity: more and better jobs through flexibility and security.* http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/flex_comm_en.pdf (30-06-2007).

⁵ European Anti-Poverty Network (2006). *EAPN position paper: Will Flexicurity meet the needs of people experiencing poverty and social exclusion?* http://www.eapn.org/code/en/publ_detail.asp?pk_id_content=2134 (15-07-2007). European Anti-Poverty Network (2007). *EAPN position paper: the security we need cannot be summarised by secured transitions between jobs!* http://www.eapn.org/code/en/publ_detail.asp?pk_id_content=2806 (15-07-2007).

⁶ Wet van 23 december 2005 betreffende het Generatiepact, *Belgisch Staatsblad*, 30 december 2005.

⁷ Volgens een recente evaluatie van de werklozenwerking van ABVV Luik-Hoei-Borgworm is die groep deeltijdse werknemers omvangrijker dan de categorie van de 'onvrijwillig deeltijdse werklozen' in de officiële statistieken.

⁸ Dit zijn regionale steunpunten die een speciale opdracht hebben voor duurzame en kwaliteitsvolle tewerkstelling.

⁹ De PTP's geven de mogelijkheid aan langdurige werklozen om werkervaring op te doen. Zo kunnen ze hun positie op de arbeidsmarkt verbeteren en eventueel doorstromen naar een regulier arbeidscontract.

met de Federale Staat en de Duitstalige Gemeenschap. Tot slot is de experimentele fase van de buurt- en nabijheidsdiensten opgeheven ten voordele van een structureel wettelijk kader en financiering. Bij de betrokkenen op het terrein roept de concrete uitvoering echter vragen op.¹⁰

Ondanks de inspanningen op het vlak van jobcreatie, werd tijdens het overleg er op gewezen dat er in bepaalde regio's nog altijd een te beperkt aanbod is aan beschikbare jobs in vergelijking met het aantal werklozen. Deze spanning zou bovendien nog onderschat worden omdat zowel de officiële cijfers van het aantal beschikbare vacatures¹¹ als die van de werklozen¹² een vertekening van de realiteit inhouden. Volgens de deelnemers heeft het waarom van die verdoezeling te maken met het feit dat de maatregelen gericht op werklozen of niet-actieven nog altijd in het teken staan van het **verhogen van de activiteits- en werkzaamheidsgraad**. De verlaging van de werkloosheidsgraad en de verbetering van de kwaliteit van de jobs zou dan pas op de tweede plaats komen of volgens sommigen zelfs bijkomstig zijn.

Velen op het terrein menen dat de maatregelen in het Generatiepact (bv. diegene gericht op de afbouw van het recht op brugpensioen) of het federale plan ter activering van het zoekgedrag van werklozen steunen op dezelfde logica. Dat laatste plan is tijdens de laatste jaren verder ten uitvoer gebracht. Bij afwezigheid van een diepgaande kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie, dienen we voorlopig af te gaan op de administratieve cijfers en signalen van op het terrein. Beide wijzen erop dat de sancties toenemen, zowel in aantal als in duur. En de sancties lijken in de eerste plaats de meest kwetsbaren te treffen.

Tot slot staan we kort stil bij de **begeleiding en opleiding** uitgevoerd door de **gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten**. De inspanningen om aan elke werkloze een begeleiding op maat te bieden zijn in de verschillende gewesten versterkt. De aandacht voor personen die nood hebben aan acties op andere maatschappelijke gebieden, vooraleer of terwijl ze een traject naar werk volgen, is ook toegenomen. Van op het terrein vallen in elke geval positieve reacties te horen bij die ontwikkeling. Maar knelpunten worden nog steeds gemeld, zeker door armoedeverenigingen. Deze situeren zich op twee vlakken:

- het opleidingsaanbod: een gebrek aan kwalificerende opleidingen of te lange wachtlijsten voor een opleiding;
- het kader waarin de begeleiding zich situeert: te weinig autonomie voor de werkloze, wat vaak in verband wordt gebracht met de samenwerkingsprocedure tussen de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten en de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) op het vlak van controle van werklozen.

Het project 'Activering van mensen in armoede naar werk'¹³ van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen beschrijft en analyseert die twee 'types' van knelpunten in detail. Maar het geeft ook een overzicht van heel wat andere valkuilen, hefbomen en acties voor het zinvol en duurzaam activeren van mensen in armoede naar kwalitatieve tewerkstelling.

Aanbevelingen

In het Verslag 2005 werden een aantal aanbevelingen – in de vorm van resoluties – over dit thema geformuleerd. Volgende aanbeveling willen we graag terug onder de aandacht brengen:

- **Garanderen van werkloosheidsuitkeringen als actief middel in de strijd tegen armoede:** door de werkloosheidsuitkering te beperken in de tijd of de bedragen ervan niet op een aanvaardbaar welvaartsniveau te houden, legt men de verantwoordelijkheid van het risico op werkloosheid op eenzijdige wijze bij de werklozen zelf. Maar een dergelijke maatregel is ook

¹⁰ Dat valt bv. af te leiden uit het advies van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen van 24 mei 2006 op het voorontwerp van decreet van de Vlaamse Regering houdende de lokale diensteneconomie en op hun advies van juli 2007 op het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering houdende de lokale diensteneconomie.

¹¹ Sommige vacatures zouden dubbel geteld worden, andere blijven in de databanken zitten nadat de jobs al ingevuld zijn...

¹² We verwijzen in dit verband naar: http://www.armoedebestrijding.be/cijfers_werkloosheid_voetnoot.htm#werkloosheid (15-07-2007).

Cijfers over de 'arbeidsreserve', die bv. ook het aantal deeltijdse werknemers bevatten die geen voltijdse job vinden, geven een nog vollediger beeld van de problematiek van de werkloosheid.

¹³ Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woorden nemen. (2007). *Valkuilen, hefbomen en acties voor het zinvol en duurzaam activeren van mensen in armoede naar kwalitatieve tewerkstelling. Eindrapport van het project 'Activering van mensen in armoede naar werk'*. Niet-gepubliceerd document.

vanuit het perspectief van armoedebestrijding niet wenselijk: ze brengt de inkomenssituatie van de personen (en van hun huishoudens) met weinig tewerkstellingsperspectieven verder in het gedrang. Heel wat actoren op het terrein menen dat de criteria in en de uitvoeringspraktijk van het bovenvermelde federale 'activeringsplan' leiden of zullen leiden tot een de facto beperking of vermindering in de tijd van werkloosheidsuitkeringen bij vooral de meest kwetsbare werklozen. Bij velen leeft daarom nog altijd de vraag naar een intrekking van het plan of ten minste naar een bijsturing op basis van een diepgaande kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie. Het thematisch deel over dienstencheques bevat een aanzet in de richting van een dergelijke evaluatie.

